

Zadání pro semináře ze zvláštní části mezinárodního práva veřejného II
Ak. r. 2007-2008
Mořské právo

Severní pól se na rozdíl od Jižního pólu nachází na dně moře, v hloubce přibližně 4000m. Právě v této hloubce umístila dne 2. srpna 2007 výprava dvou ruských miniponorek titanové pouzdro s ruskou vlajkou.¹ Rusko oznámilo, že účelem této výpravy byl geologický průzkum mořského dna. „Stejně jako američtí astronauti i naši polárníci umístili svou národní vlajku na místě přistání,“ oznámila odpoledne rozhlasová stanice Echo Moskvy. Proč ale hned umisťovat vlajku, když je věda na pochybách?

Reakce „zainteresovaných“ států na sebe nenechala dlouho čekat. Kanadská vláda vyslala na „vlastní“ území své lodě a omezila se na lakonické oznámení, že v Arktidě vybuduje dvě vojenské základny. Zároveň probíhá výzkum v hodnotě 70 miliónů amerických dolarů. Účelem je zmapování mořského dna na kanadské straně Lomonosova hřbetu.

Dánská vláda vyšle expedici, která má přinést důkazy, že Lomonosův podmořský hřbet se jako pokračování *euroasijské desky* táhne až ke Grónsku, a že k němu polární oblasti geologicky náleží. Geologové mají prozkoumat pět mořských sektorů mezi Grónskem, severním pólem a Faerskými ostrovy. Na základě těchto předpokládaných zjištění chce Dánsko nárokovat právo na těžbu surovin v dané oblasti.² Spojené státy vypravily vědeckou misi, která má dokázat, že podmořské dno pod severním pólem je pokračováním *severního okraje americké Aljašky*.

Již v roce 1945 prohlásil prezident Spojených států Harry S. Truman, že přírodní zdroje mořského dna a podzemí podmořských oblastí přiléhajících k pobřeží spadají pod jurisdikci a kontrolu Spojených států.³ Následovala podobná prohlášení latinskoamerických států. Na rozdíl od Spojených států vyhlásily suverenitu vůči pevninské mělčině a jí provázející právo vyloučit z využívání cizí státní příslušníky. Právní status jejich teritoriálních vod tím byl v podstatě rozšířen i na mořské dno a jeho podzemí v oblasti pevninské mělčiny, jakkoli by vody nad tím zůstaly součástí volného moře. Úmluva o pevninské mělčině 1958 zachovává stejnou dikci: pobřežní stát vykonává nad pevninskou mělčinou svrchovaná práva za účelem průzkumu a využívání jejího přírodního bohatství. Například USA a skandinávské země prosazovali obrat „výhradní a výlučná práva“.

Arktida byla vždy těsně spojena s přilehlými státy. Při jejím rozdělování bylo proto možné uplatnit metodu polárních sektorů. Metodou polárních sektorů nelze řešit současné nároky

¹ Bývalý kanadský ministr zahraničních věcí Peter MacKay prohlásil “ *This is posturing. This is the true north strong and free, and they're fooling themselves if they think dropping a flag on the ocean floor is going to change anything. There is no question over Canadian sovereignty in the Arctic. We've made that very clear. We've established - a long time ago - that these are Canadian waters and this is Canadian property. You can't go around the world these days dropping a flag somewhere. This isn't the 14th or 15th century.* ”

² Dánský náměstek ministra zahraničních věcí, Peter Taksoe-Jensen, v této souvislosti uvedl: „ *If you have the possibility to extend the sovereignty of your country, following the correct rules, you have to explore this possibility.*“

³ „ *the Government of the US regards the natural resources of the subsoil and the sea-bed of the Continental Shelf beneath the high seas but contiguous to the coasts of the US as appertaining to the US, subject to its jurisdiction and control.*“ Presidential Proclamation No. 2667, Policy of the United States with Respect to the Natural Resources of the Subsoil and Sea Bed of the Continental Shelf, 10 Fed. Reg. 12,303 (1945) .

Ruska či jiných států týkajících se práv k těžbě za 200 mílovou (respektive 350 mílovou) posunutou hranicí pevninské mělčiny. Rusko si činí nárok na celou výšeč kužele s vrcholem u severního magnetického pólu a základnou při svém celém severním pobřeží. Rusko se již snažilo prokázat, že dno Arktického oceánu přilehlé k ruskému pobřeží je pokračováním *sibiřské pevninské desky*.

V roce 2001 zaslalo Rusko dokumentaci Komisi pro hranice pevninské mělčiny. Na základě této dokumentace se Rusko usilovalo o posunutí tyto hranice za 200 mílovou zónu. Komise se však k dokumentaci vyjádřila odmítavě. Rusko se rozhodlo přehodnotit svou argumentaci, najít dodatečné údaje a důkazy a předložit upravený návrh Komisi. Komise se má znovu sejít v roce 2009.

Vědci vyslovují hypotézu, že Lomonosův podmořský hřbet pochází původně z části euroasijské desky a v současnosti je vlastně jejím úlomkem/odštěpením, který se v daleké minulosti oddělil a vzdálil ze svého dřívějšího místa. Část této desky poté mohla cestovat stovky kilometrů až dorazila k sibiřské pevninské desce. Otázkou zůstává, zda kus země, který se nyní nachází těsně podél sibiřské pevninské desky, může být považován za součást této desky.

„Zainteresované“ státy dlouho vznášely vzájemně neslučitelné nároky týkající se dané oblasti. Z praktického hlediska nebylo nicméně využití této oblasti zejména za účelem těžby dosud možné. Se vzrůstající energetickou poptávkou a tajícím ledem se však situace může začít měnit. Existující ložiska ropy a zemního plynu budou pravděpodobně vyčerpány v průběhu příštích zhruba 20ti let. Vědci předpokládají, že v této arktické oblasti se může skrývat až 10 bilionů tun zemního plynu a ropy.

Otázky:

- 1) Můžete jmenovat nějaký další stát, který nebyl uveden a mohl by případně vystoupit se svými územními nároky?
- 2) Má umístění vlajky Ruskem právní význam? Jsou práva pobřežního státu nad pevninskou mělčinou vázána na skutečnou nebo potenciální okupaci?
- 3) Má nárok, který se Rusko snaží prokázat, oporu v Úmluvě o mořském právu 1982?
- 4) Mění se nějak postavení pevninské mělčiny v Úmluvě o mořském právu 1982 na rozdíl od Úmluvy o pevninské mělčině 1958?
- 5) Je ČR smluvní stranou Úmluvy o mořském právu 1982 a Úmluvy o pevninské mělčině 1958?
Pokud ano, jakým způsobem jsou tyto Úmluvy promítnuty do českého právního řádu?
- 6) Jak chápete termín „výkon svrchovaných práv“ v daném kontextu? Jde o výkon územní výsosti?
- 7) Jak řeší Úmluva případy, kdy je pevninská mělčina potenciálně předmětem nároku více států, například z důvodu protilehlých či sousedících pobřeží dotčených států?
- 8) Pokud nelze v Úmluvě nalézt uspokojivé řešení, lze spor předložit mezinárodnímu soudu či komisi?
- 9) V případě, že je možné spor na základě Úmluvy předložit, nabízí Úmluva státům zároveň možnost učinit prohlášení o nepřijetí řízení k urovnávání sporů? Mělo by takovéto prohlášení praktický dopad na námi řešený případ?
- 10) Rusko, Kanada a Dánsko jsou smluvními stranami Úmluvy o mořském právu 1982.

Z jakých důvodů myslíte, že Spojené státy zatím Úmluvu neratifikovaly?⁴

11) Myslíte si, že doktrína *res communis omnium* a „společné dědictví lidstva“ mají v našem případě nějaké uplatnění?

Povinná literatura:

- 1) POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část*. Praha, C.H. Beck, 2002.
- 2) Úmluva o pevninské mělčině 1958
- 3) Úmluvy o mořském právu 1982
- 4) Tisková zpráva OSN (SEA/1729), *Commission on limits of continental shelf receives its first submission*, 2001 (<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sea1729.doc.htm>)

Doporučená literatura:

- 1) Zpráva generálního tajemníka OSN (A/57/57/Add.1), *Oceans and the law of the sea*, 2002
- 2) BROOKE, R.: The current status of deep sea-bed mining, *Virginia Journal of International Law*, Vol. 24, (1984).
- 3) NELSON, L.D.M.: The New Deep Sea-Bed Mining Regime, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 10, No. 2, (1995).
- 4) YOUNG, R.: The legal regime of the Deep-Sea floor, *The American Journal of International Law*, Vol. 62 (1986).
- 5) FINLAY, L., W.: The Outer Limit of the Continental Shelf: A Rejoinder to Professor Louis Henkin, 64 *The American Journal of International Law* 42 (1970).
- 6) ONDŘEJ, J.: „Společné dědictví lidstva“ v mezinárodním právu, *Právník*, č. 6, 1990.

Reakce jednotlivých států na návrh, který Rusko předložilo Komisi pro hranice pevninské mělčiny:

Spojené státy: *United States of America: Notification regarding the submission made by The Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf*

http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS_USAtext.pdf

Kanada: *Canada: Notification regarding the submission made by The Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf*

http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS_CANtext.pdf

⁴ „The recent campaigns against U.S. signature of two major global treaties - one banning landmines, the other establishing the International Criminal Tribunal - are not, in themselves, particularly remarkable. Lamentable, perhaps, but hardly unusual. After all, the Senate has yet to ratify a languishing Law of the Sea Convention that was substantially rewritten by the world just to get us aboard.“ Newsletter of the American Society of International Law, Sept.-Oct. 1998, notes from the President.

Dánsko: *Denmark: Notification regarding the submission made by
The Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental
Shelf*
http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS__DNKtext.pdf

Japonsko: *Japan: Notification regarding the submission made by
The Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental
Shelf*
http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS__JPNtext.pdf

Norsko: *Norway: Notification regarding the submission made by
The Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental
Shelf*
http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS__NORtext.pdf